

INTRODUCERE

Există cineva care să nu fi trăit la un moment dat o dureroasă senzație de neputință știind că are dreptate... cedând însă în fața fiului adolescent pentru a nu declanșa o dispută care i-ar fi putut stârni acestuia sentimente de ură? Sau cine oare nu se simte frustrat atunci când, în fața boroboațelor unui copil, își pierde cumpătul în loc să rămână calm, pentru a regreta de îndată cele întâmplate?

Am constatat această realitate discutând cu nenumărate familii – cei mai mulți dintre părinți spun că „s-au săturat să se sature“ și adaugă faptul că ar fi încântați să descopere o metodă prin care educația propriilor copii să nu fie o sarcină atât de ingrată.

Pornind de la aceste date, am studiat cazurile concrete ale familiilor care „nu se săturaseră“ de încercarea de a-i educa pe cei mici. Analizându-le, o întrebare s-a conturat fără întârziere: cum de izbutesc să obțină rezultatele dorite cu atâta ușurință? Studiul nostru a demonstrat faptul că succesul lor se baza pe maniera de abordare a dificultăților.

Părinții respectivi dădeau dovadă de o coerență remarcabilă în clipa în care erau nevoiți să răspundă problemelor puse de copiii lor. Printr-o observație atentă, ne-am dat seama că nu făceau altceva decât să aplice consecința directă a acțiunii anterioare a copilului. În vreme ce alți părinți se dovedeau incapabili să disocieze cu precizie acțiunile copiilor lor, aplicând nu de puține ori consecințe neconforme cu acțiunea lor anterioară, părinții „consecvenți“ aplicau măsuri care aveau întotdeauna o legătură cu comportamentul respectiv.

Părintele inconsecvent îi poate impune copilului pedeapsa de a nu-l mai lăsa în fața televizorului vreme de o lună din cauză că nu și-a făcut temele pentru acasă. Părintele consecvent își lasă fiul să aleagă dacă se va uita la televizor sau nu în seara respectivă, în

funcție de îndeplinirea sau neîndeplinirea responsabilității de a-și face temele.

Pe de altă parte, părinții inconsecvenți utilizează regulile, limitările și pedepsele ca metode aproape exclusive pentru atingerea obiectivului propus.

Poziția noastră, teoretizată și propusă în această carte, este cea de utilizare a consecințelor în strânsă legătură cu adevărata natură a comportamentelor copiilor. În acest mod, vom putea obține mai ușor comportamentul dorit din partea celor mici, deoarece copilul va simți că el este cel care hotărăște, care face alegerea, nepercepând consecințele ca pe o pedeapsă, ca pe o poruncă exterioară. Așadar, consecințele îndeplinesc scopurile regulii (îndrumare, delimitare și control), însă cu uriașa diferență că în acest caz este vorba despre decizii personale, asumate într-un mod liber.

În cazul indivizilor adulți, regulile se nasc din simțul lor rațional. Înainte de perioada de maturitate, când suntem copii, tindem să gândim că prin intermediul regulilor, suntem supuși rigid unor norme impuse din exterior, definite de o autoritate pe care nu o înțelegem. Impunerea ca poruncă sau ca normă trasată din exterior, a cărei nerespectare poate duce la o pedeapsă, presupune o mai mică probabilitate de realizare a lucrurilor pe care dorim să le explicăm copiilor.

Aplicarea consecințelor în educația copiilor noștri – încă de la vârste fragede – îi va face, chiar dacă nu vor înțelege încă sensul principiilor, să acționeze în funcție de ele, în așa fel încât atunci când vor ajunge adolescenți, precum și la maturitate, aceste forme de manifestare să le fi intrat în obișnuință ca reguli care le guvernează viața.

Conștientizarea consecințelor faptelor pe care le comit îi va ajuta pe copii să prevadă ceea ce se va întâmpla în cazurile similare din viitor. Pe măsură ce copilul va crește, se vor ivi noi tipuri de comportamente care vor trebui corijate și îndrumate. Utilizarea constantă a consecințelor va servi la stabilirea unor noi reguli.

În căminul său, un tată a stabilit următoarele reguli: *Nu ne lovim; Nu vorbim urât; Ne spălăm pe dinți după fiecare masă; Trebuie să ne facem curățenie în cameră...* Cu toate acestea, se

plânge că, deși aceste reguli sunt extrem de clare, cei trei băieți ai săi nu le respectă întotdeauna. Trebuie să repete la nesfârșit: *Nu-l jigni pe fratele tău, Știi că nu ai voie să vorbești urât, Nu îl lovi, Spală-te pe dinți*. Este sătul să repete în zadar aceleași lucruri... Pe scurt, nu reușește să îi facă pe cei mici să capete continuitate în comportament fără această constantă reiterare a mesajului.

Prin reguli impuse aleatoriu, fără un fundament stabil, obiectivele noastre educaționale vor rămâne neatinsse. Pentru acest tată, „*Nu vorbi urât*“ are valoare de principiu, însă în realitate nu reușește să depășească nivelul unei simple porunci.

Ce pretindem să întipărim în mintea copiilor? O instrucțiune oarecare sau un tipar în cadrul căruia cei mici vor acționa în decursul vieții?

Evident, niciun părinte nu dorește să își vadă copiii ciondănindu-se între ei, cu atât mai puțin lovindu-se sau înjurându-se. Totuși este esențial să nu ne lăsăm conduși de instinctele primare, prin care consecința unei dovezi de lipsă de respect să fie reprezentată de aceeași lipsă de respect (mă lovește – lovesc).

Le cerem copiilor noștri să fie responsabili, stabilind reguli explicite, a căror respectare este obligatorie: „*Spălați-vă pe dinți*“, „*Faceți ordine în camera voastră*“... însă aceste reguli nu sunt urmate de o manieră constantă și voluntară, în pofida pedepselor care sunt aplicate pentru „nerespectarea“ lor.

Copilul tinde să se revolte împotriva regulilor impuse și încearcă să își asume un sistem propriu de valori, opunându-se obiectivelor dorite de către părinți, îndreptându-și comportamentul într-o direcție diferită de cea marcată de principiile adoptate în sânul nucleului familial.

Din acest motiv, considerăm că în decursul acestei perioade instrumentele care ne vor fi la îndemână pentru a delimita și a stabili modelele de comportament nu sunt regulile, pedepsele și limitările, ci consecințele comportamentului, consecințe alese de copii înșiși.

Regula propriu-zisă nu ne poate fi de ajutor ca metodă de educare, întrucât fără o corelare cu anumite consecințe, ea nu are nicio valabilitate. Consecințele sunt așadar regulile implicite care ghidează comportamentul, fără a crea impresia unei simple

sfideze... După spusele acestei mame, cel mai bun lucru pe care l-ar putea face ar fi să aștepte ca băieții să crească, în speranța că înaintarea în vârstă le va da copiilor discernământul de a respecta regulile ei.

Regula de dragul regulii devine din ce în ce mai inutilă, iar pedeapsa aplicată pentru nerespectarea ei sporește atitudinea de refuz față de comportamentul care trebuie deprins. Este vorba despre o „**obediță oarbă**“, care nu duce decât la o automatizare comportamentală, nelăsând persoana în chestiune să gândească.

În societatea actuală nu mai putem continua să utilizăm resursele generațiilor anterioare, când tatăl impunea o normă de comportament în viață și, chiar dacă tinerii se emancipau, norma cu pricina trebuia respectată fără putință de crâcnire. Această formă de impunere a respectului a produs nenumărate probleme în relațiile de familie din zilele noastre și a lăsat urme greu de șters în mentalitățile fiecăruia dintre noi.

Tranziția de la „*faci așa pentru că așa spun eu, că doar de asta sunt tatăl tău!*“ la „*faci așa pentru că este un principiu pe care am hotărât cu toții să îl respectăm*“ este o sarcină anevoioasă. Prima accepțiune este lesne de transmis, deoarece nu implică decât înțelegerea funcției figurii paterne (*Eu poruncesc!*). Pe de altă parte, cea de-a doua necesită conștientizarea principiilor pe care dorim să le respectăm, definirea acestora și punerea lor în practică. În acest fel, ne vom netezi drumul către obținerea obiectivului dorit.

instrucțiuni care are drept scop obligarea copiilor să îi asculte pe adulți pentru că „așa trebuie“.

Dacă dorim să îi facem pe copii să adopte anumite comportamente, legate, în primul rând, de obiceiurile cotidiene de conviețuire sau de sarcinile care nu pot fi refuzate, este important ca aceștia să fie conștienți ce consecințe implică efectuarea sau neefectuarea anumitor activități.

Colaborăm cu toții și avem un orar de sarcini individuale. Mama cântă în cor în fiecare marți și în fiecare joi. Fiica are oră de sport în fiecare miercuri, în timp ce tata ar vrea să se întâlnească cu prietenii într-una din zilele săptămânii. Dacă nu respectăm un program de responsabilități legate de treburile casei, ne va fi imposibil să ne ocupăm de pasiunile noastre. Nu este nevoie să punem la vedere vreun afiș, este de la sine înțeles faptul că ora fiicei la sală este condiționată de efectuarea curățeniei din camera ei. Pentru ca mama să participe la cor, este nevoită să pregătească mai întâi cina, iar tata își poate lua asupra lui sarcina de a-i transporta pe fiecare în parte la activitățile de seară dacă știe care este ziua în care îi vine rândul să se bucure de propriul lui timp liber; fiecare dintre membrii familiei își rezolvă sarcinile fără niciun fel de problemă. Totul merge ca uns – fiecare colaborează cu ceilalți pentru ca sistemul să funcționeze. Dacă unul dintre ei dă greș, angrenajul devine imperfect.

Utilizarea regulilor explicite nu a fost necesară, fiindcă aplicarea consecințelor a determinat aplicarea lor de la sine.

O femeie de 30 de ani are trei copii, cu vârste de 7, 5 și 3 ani. Se plânge în mod constant că băieții se comportă ca și cum nimeni nu ar ști mai multe decât ei, că nu îi poate face să o respecte, că atât ea, cât și soțul ei sunt luați peste picior și că, pe zi ce trece, conviețuirea în sânul familiei devine insuportabilă. Ne spune că a impus toate regulile posibile, însă copiii nu dau doi bani pe ele. Consideră că prin astfel de reguli nu are cum să corecteze comportamentul fiilor ei, dimpotrivă, întrucât singurul lucru pe care îl fac este să le

REGULI PRELIMINARE

Fiecare proiect care se respectă trebuie să cuprindă niște obiective clare, impuse pe termen lung. Trebuie să aibă un sens și o țintă. În cazul nostru, acestea sunt reprezentate de educarea copiilor pentru a deveni persoane consecvente, care se ghidează după principii și care sunt responsabile de propriile lor acțiuni.

1. CONSENSUL

Pentru ca fiecare plan la nivel educativ să furnizeze rezultate efective:

- Toate părțile implicate în proces trebuie să adopte același sistem de valori.
- Tatăl, mama și restul persoanelor implicate trebuie să cadă de acord asupra unor reguli de urmat, ajungându-se la un consens stabil referitor la comportamentele care vor fi încurajate, modificate sau eliminate, criteriile fiind menținute cu fermitate.
- Cu toate acestea, ne întâlnim în mod obișnuit cu scenarii în care criteriul educativ este diferit, iar dezacordurile, evidente. Aceste situații provoacă dificultăți uriașe, dificultăți care, fără îndoială, au o influență directă și nefastă asupra formării copilului.

Să vedem câteva exemple:

Tatăl lui Liviu hotărăște să își pedepsească fiul, luându-i jucăria preferată. Copilul reacționează plângând și dând din picioare. În fața acestei situații inconfortabile, mama alege să îi restituie jucăria.

Ana dorește ca fiica ei să capete obiceiul de a mânca așa cum se cuvine, folosind tacâmurile, o chestiune care generează înaintea fiecărei mese o temă de conflict. Pentru a evita astfel de neplăceri, tatăl îi permite fiicei să mănânce oricum are chef.